

Verklaring van mensen met een verstandelijke beperking, hun ouders en belangenbehartigers in Gelderland

Dit document is een uitgave van

Zorgbelang Gelderland
Postbus 5310 • 6802 EH Arnhem
IJsselburcht 4 • 6525 BP Arnhem
Telefoon 026 384 28 22
Fax 026 384 28 23
www.zorgbelang gelderland.nl
info@zorgbelang gelderland.nl

Onze visie

Zorgbelang Gelderland komt op voor vraaggestuurde zorg- en welzijnsvoorzieningen voor alle burgers in Gelderland, zodat zij kunnen leven zoals zij dat willen ook als zij door ziekte, ongeval, handicap of ouderdom tijdelijk of permanent belemmeringen ondervinden in hun persoonlijk of maatschappelijk functioneren.

Wij willen dit bereiken door: ervaringskennis van zorggebruikers te verzamelen, collectieve belangen te behartigen, informatie te verstrekken over de beschikbaarheid en de kwaliteit van het zorgaanbod, klachten op te vangen en knelpunten in het zorgaanbod te signaleren.

Om haar doelen te bereiken werkt Zorgbelang Gelderland samen met ruim 400 aangesloten patiëntenverenigingen, gehandicaptenorganisaties, ouderenbonden en cliëntenraden in Gelderland.

Colofon, 1^e uitgave maart 2006

Redactie

Joke Stoffelen • Zorgbelang Gelderland

Ontwerp omslag

tva! reclame & communicatie Doetinchem

Druk omslag

Drukkerij Trioprint Nijmegen

Inhoud

Voorwoord	4
1 Inleiding	5
2 Basiswensen	6
2.1 Keuzevrijheid en vraaggericht	6
2.2 Toegankelijke informatie	6
2.3 Volwaardige burgers	7
2.4 Inspraak betrokkenheid	8
2.5 Begeleiding en ondersteuning	9
2.6 Inkomenspositie	9
2.7 Diensten en voorzieningen	10
3 Specifieke wensen	11
3.1 Wonen	11
3.1.1 Ondersteuning bij het wonen	11
3.2 Vervoer	12
3.3 School, werk en dagactiviteiten	13
3.4 Vrije tijd, welzijn en sport	14
4 Specifieke wensen allochtonen	16

Voorwoord

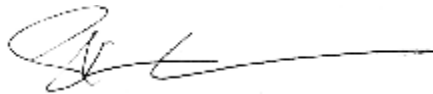
De belangenbehartiging en participatie van, voor en door mensen met een verstandelijke beperking in hun eigen gemeente wordt steeds belangrijker. Met de komende Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) wordt de gemeente verantwoordelijk voor een geheel van voorzieningen waarmee het mensen mogelijk wordt gemaakt mee te doen in de samenleving. Naarmate de gemeente meer bepalend wordt voor de levensomstandigheden van mensen met een verstandelijke beperking, dienen zij ook meer invloed op dat gemeentelijk beleid te kunnen uitoefenen.

Zorgbelang Gelderland komt op voor de belangen van alle burgers met een zorgvraag. Dat doen we onder meer door prestatiecriteria, visiedocumenten, manifesten en verklaringen op te stellen. Samen met een aantal mensen met een verstandelijke beperking, ouders, broers en zussen, vertegenwoordigers en deskundigen uit het veld, is een verklaring opgesteld. Met deze verklaring willen wij gezamenlijk een aanzet geven tot gemeentelijk beleid voor de mensen met een verstandelijke beperking.

Het doel van deze verklaring is dat lokale belangenbehartigers deze kunnen gebruiken bij het opkomen voor de belangen van mensen met een verstandelijke beperking. Zij kunnen deze verklaring op de volgende wijzen gebruiken:

1. Voor het verdiepen en op de plaatselijke situatie toespitsen van hun eigen visie;
2. Voor het geven van adviezen aan de gemeente over dit onderwerp;
3. Voor het beoordelen van het gemeentelijk beleid op dit onderwerp.

Wij hopen dat deze verklaring zowel voor lokale belangenbehartigers als voor gemeenten van nut kan zijn bij het ontwikkelen van een goed beleid voor wonen, zorg en welzijn voor mensen met een verstandelijke beperking.

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'Suzanne Biewinga', with a long horizontal line extending to the right.

Suzanne Biewinga,
Directeur

Arnhem, maart 2006

1 Inleiding

In Gelderland hebben mensen met een verstandelijke beperking, hun ouders en belangenbehartigers, een verklaring opgesteld. Op deze wijze hopen zij hun wensen en knelpunten onder de aandacht te brengen van gemeenten en haar wethouders, raadsleden, commissieleden en beleidsmedewerkers.

Mensen met een verstandelijke beperking hebben recht op een volwaardige plaats in de samenleving. Het uitgangspunt van het beleid van de overheid is dat zij hen wil stimuleren zelfstandig te functioneren. Zij moeten daarbij zoveel mogelijk gebruik kunnen maken van algemene voorzieningen. Pas wanneer dat niet kan, komen zij in aanmerking voor extra voorzieningen, zo stelt de overheid.

De grenzen tussen instituut en samenleving vervagen. Instellingen bieden ook woonvormen die kleinschalig in de wijk worden gesitueerd en steeds vaker vinden dagactiviteiten plaats in algemene voorzieningen als een buurthuis. Daarnaast is er een grote groep mensen die niet in instellingen woont, maar wel dagelijks op allerlei hindernissen stuit in haar gang door de samenleving.

Met deze verklaring willen mensen met een verstandelijke beperking, hun ouders en belangenbehartigers, vooral praktische suggesties aandragen voor beleid in gemeenten. Daarmee kunnen gemeenten en belangenbehartigers direct aan de slag.

2 Basiswensen

2.1 Keuzevrijheid en vraaggericht

Mensen met een verstandelijke beperking willen kunnen leven zoals zij dat wensen. Sommige mensen willen zoveel mogelijk zelfstandig wonen in een gewone wijk; anderen willen wonen in een instelling of in de nabijheid ervan. Sommige mensen hebben veel hulp en ondersteuning nodig; anderen heel weinig.

Het aanbod van zorg, diensten en ondersteuning zal daarom grote diversiteit moeten kennen. En moeten aansluiten bij de wensen en mogelijkheden van mensen met een beperking. Daarnaast moet er ook daadwerkelijk iets te kiezen zijn. De vrijheid om te kunnen kiezen is een groot goed. Mensen met een beperking willen niet beperkt worden in hun keuze door een standaard pakket van zorg, welzijn en ondersteuning.

Een persoonsgebonden budget (Pgb) biedt mensen de mogelijkheid om zelf zorg en ondersteuning in te kopen, binnen afgesproken regels. Veel mensen maken van deze mogelijkheid gebruik. Met een Pgb zijn zij minder afhankelijk van het bestaande aanbod van zorg en diensten, en nemen zij zelf de verantwoording voor het organiseren van zorg en ondersteuning. Zij kunnen op deze wijze de zorg organiseren zoals zij dat wensen. Veel ouders zetten een zogenaamd 'wooninitiatief' op; gezamenlijk kopen of huren zij een woning en vervolgens kopen zij zorg en ondersteuning in die aansluit bij de wensen en behoeften van hun kinderen.

Wat kan de lokale overheid doen?

- Contracteer diverse aanbieders van zorg en diensten zodat mensen kunnen kiezen;
- Geef mensen de mogelijkheid om te kiezen voor een aanbieder van zorg en diensten die aansluit bij hun identiteit en levensstijl. Bijvoorbeeld vanuit een christelijke, humanistische of islamitische levensovertuiging.
- Voorkom 'koppelverkoop': het komt voor dat een woningbouwcorporatie woonruimte aanbiedt mét de verplichting zorg te gebruiken van één bepaalde zorgaanbieder. Als men het contract met de zorgaanbieder opzegt, wordt ook het huurcontract ontbonden.
- Geef mensen als keuze het persoonsgebonden budget zodat ze zelf kunnen bepalen bij wie zij zorg en diensten inkopen.
- Het aanbod van zorg en diensten moet 'vraaggestuurd' zijn: aansluiten bij de wensen van mensen.
 - In het contract maakt de gemeente hierover afspraken met de aanbieder door bijvoorbeeld als voorwaarde te stellen dat er onderzoek is gedaan naar de wensen van mensen;
 - De gemeente neemt de regierol op zich, stimuleert en ondersteunt betrokken partijen om samen te werken en nieuwe diensten te ontwikkelen.

2.2 Toegankelijke informatie

Alleen mensen die goed geïnformeerd zijn over de verschillende mogelijkheden, kunnen keuzes maken. De informatie moet toegankelijk, betrouwbaar en onafhankelijk zijn. Slechts zelden is informatie gericht op mensen met een verstandelijke beperking.

Mensen met een verstandelijke beperking hebben problemen met lezen, schrijven en met het begrijpen van ingewikkelde informatie. Voor hen moet de informatie eenvoudig zijn, ondersteund met beeldmateriaal als foto's, plaatjes, tekeningen, symbolen en ondersteund door geluid.

Wat kan de lokale overheid doen?

- Het gemeentelijke één loket is ook toegankelijk voor mensen met een verstandelijke beperking.
- De informatie (ook de website) van de gemeente is geschreven in eenvoudig en duidelijk Nederlands.
- De informatie wordt ondersteund met foto's, plaatjes, tekeningen, symbolen en of geluid.
- Informatie en advies is onafhankelijk van het aanbod aan diensten.
- Medewerkers gaan op huisbezoek als dit wenselijk is. Met name allochtone ouders van kinderen met een verstandelijke beperking vinden moeizaam de weg naar informatie. Vaak treden zij niet met hun kind naar buiten en vragen nauwelijks om ondersteuning.
- De gemeente zorgt er voor dat mensen geholpen worden bij het invullen van de benodigde formulieren. Dat kan bijvoorbeeld door het instellen van een 'formulierenbrigade' of door organisaties hiervoor te subsidiëren. Een formulierenbrigade bestaat uit medewerkers die getraind zijn mensen te helpen om formulieren in te vullen. Zij werken op een vaste plek en kunnen ook op huisbezoek gaan als 'klanten' dit wensen.

2.3 Volwaardige burgers

Mensen met een verstandelijke beperking willen als volwaardige burgers leven in de samenleving en hebben dezelfde behoeften aan sociale verbondenheid als alle anderen in de samenleving. Zij willen leven als iedereen.

De Wet gelijke behandeling gehandicapten en chronisch zieken (Wgbg) verbiedt discriminatie van mensen met een handicap. Door een wetswijziging is het per 1 januari 2006 zelfs strafbaar.

Wat kan de lokale overheid doen?

- De gemeente en haar beleidsmakers maken inclusief beleid. Dat betekent dat zij zich de vraag stellen welke effecten hun beslissingen hebben voor alle burgers, ook voor mensen met een verstandelijke beperking.
- De gemeente neemt mensen met een verstandelijke beperking serieus: zij worden niet kinderachtig aangesproken of betutteld. Regionale afdelingen van Onderling Sterk (een belangenbehartigersvereniging van, voor en door mensen met een verstandelijk beperking) kunnen ondersteuning bieden bij de training van medewerkers van de gemeente.

- Aandacht voor beeldvorming. Veel 'gewone' mensen zijn onbekend met mensen met een verstandelijke beperking. Een gerichte beeldvormingcampagne door de gemeente georganiseerd, gestimuleerd en of gefinancierd is van grote betekenis.
- 'Meedoen' kost geld. Mensen met een verstandelijke beperking hebben vaak een minimum inkomen. Het openstellen van een minima-pas voor mensen die in een Awbz-instelling wonen en voor de Pgb-budgethouders, helpt mensen om daadwerkelijk mee te doen.
- De sociale en fysieke infrastructuur in een gemeente is toegankelijk:

- Openbare gebouwen, scholen, bibliotheken, buurthuizen, algemene voorzieningen en vrijetijdsverenigingen zijn letterlijk toegankelijk. De gebouwen zijn bereikbaar, toegankelijk en bruikbaar.
- Het openbaar vervoer en de directe omgeving zijn toegankelijk en veilig. De bushaltes zijn aangepast en geplaatst in de nabijheid van instellingen en sociale voorzieningen; trottoirs zijn rolstoelvriendelijk; de openbare ruimte is veilig en goed verlicht.
- Er zijn geen financiële drempels om gebruik te maken van voorzieningen.
- De (gemeentelijke)instellingen en (gemeentelijke)voorzieningen zijn voldoende bereid en beschikken over capaciteit om, indien nodig en gewenst, ondersteuning te bieden.

- De gemeente zet beleid uit en stimuleert projecten die bijdragen aan het opzetten van sociale netwerken, training gericht op het stimuleren van zelfbewustzijn ('empowerment'), het tegengaan van eenzaamheid door 'wijksteunpunten' in bijvoorbeeld buurthuizen op te zetten zodat mensen anderen kunnen ontmoeten.

"Ik zou zo graag samen met anderen 's avonds televisie willen kijken. Gewoon samen televisie kijken en een kopje koffie drinken. Nu zit ik elke avond alleen in mijn huis. Soms komen de muren op me af!"

2.4 Inspraak en betrokkenheid

Mensen met een verstandelijke beperking, hun ouders en belangenbehartigers, willen betrokken worden bij het maken van beleid, zodat zij op tijd hun wensen kenbaar kunnen maken en er niet vóór hen maar mét hen beleid ontworpen en gemaakt wordt. Zij eisen hun plaats op in overlegorganen en cliëntenraden van gemeenten.

Wat kan de lokale overheid doen?

- Mensen met een verstandelijke beperking, hun ouders en belangenbehartigers, cliëntenraden van instellingen en cliënten-/ouderraden van wooninitiatieven, zijn vertegenwoordigd in gemeentelijke cliëntenraden, gehandicaptenplatforms, wijkraden en of klankbordgroepen.
- De gemeente inventariseert en kent de wensen van mensen met een verstandelijke beperking.
- De gemeente zoekt actief contact met plaatselijke groeperingen van mensen met een verstandelijke beperking, hun ouders en belangenbehartigers. Niet door ingewikkelde vragenlijsten voor te leggen, maar door bijeenkomsten te bezoeken en of te organiseren. En door te luisteren naar wat er onder hen leeft.
- De wethouders hebben periodiek overleg met mensen met een verstandelijke beperking, hun ouders en belangenbehartigers.
- Ouders en belangenbehartigers zijn veelal actief in het arbeidsproces. Vergaderingen en overlegmomenten vinden daarom vooral in de avonden plaats.

2.5 Begeleiding en ondersteuning

Mensen met een verstandelijke beperking willen zelf kiezen door wie zij begeleid worden. En daarbij willen zij niet betutteld, maar ondersteund worden. De begeleiding moet onafhankelijk van het aanbod zijn.

Begeleiding en ondersteuning is gericht op het aanleren van vaardigheden en het leren opkomen voor zichzelf, 'empowerment' geheten. Het scholings- en trainingsaanbod in een gemeente sluit hierop aan.

"Ik denk er weleens over na. Het was goed bedoeld, maar vanaf het begin waren ze overbezorgd. Hoe voel je je, zitten je kleren netjes, wanneer ga je naar de kapper? Nog steeds vraag ik een begeleider mee als ik kleding ga kopen. Maar nu kies ik eindelijk zelf. Ik neem ze niks kwalijk, maar er werd altijd voor mij beslist."

Wat kan de lokale overheid doen?

- De gemeente stimuleert en faciliteert het scholings- en trainingsaanbod voor mensen met een verstandelijke beperking.

- De gemeente stimuleert en faciliteert organisaties en verenigingen die zich richten op het zelfbewust maken van mensen met een verstandelijke beperking. Voorbeelden: een vereniging Onderling Sterk, zelfverdedigings- en sportclubs, een lotgenotengroep.
- Mensen met een verstandelijke beperking willen leren om zelfstandig te wonen. Hiervoor hebben ze gerichte training nodig en moeten ze worden voorbereid. Een enkele keer lukt het hen niet om zelfstandig te blijven wonen en hebben ze meer ondersteuning nodig. De gemeente kan partijen bij elkaar brengen zoals de woningbouwcorporatie en aanbieders van zorg en diensten. Gezamenlijk kunnen zij voor een vangnet zorgen, waardoor mensen niet tussen de 'wal en het schip' raken en op tijd meer ondersteuning krijgen als dit nodig blijkt.

Daarnaast is er een groep mensen met een verstandelijke beperking die om extra zorg en begeleiding vraagt: mensen die naast een verstandelijke beperking te maken hebben met psychiatrische problematiek. In de dagelijkse praktijk vallen juist zij vaak 'tussen de wal en het schip' doordat organisaties zich vaak richten op één doelgroep.

Wat kan de lokale overheid doen?

- De gemeente draagt er zorg voor dat er binnen het OGGZ-overleg (Openbare Geestelijke GezondheidsZorg) aandacht is voor mensen met een verstandelijke beperking. Dit kan door te zorgen dat de expertise en inbreng van belangenbehartigers en aanbieders van zorg voor mensen met een verstandelijke beperking, wordt benut.

2.6 Inkomenspositie

Meer dan tachtig procent van de mensen met een verstandelijke beperking heeft een inkomen van ongeveer bijstandsniveau. Vooral mensen met een ernstige verstandelijke beperking hebben een laag inkomen.

De financiële positie van gezinnen met thuiswonende kinderen met een verstandelijke beperking, wordt extra belast. Deze gezinnen zijn beperkt in hun 'verdiencapaciteit' door de

intensieve zorg voor hun kind en het organiseren van deze zorg. Daarnaast moeten er veel extra kosten gemaakt worden.

Wat kan de lokale overheid doen?

- Ondersteuning bij de financiële regelingen en tegemoetkomingen. Geen ingewikkelde formulieren in moeilijke taal of ondoorzichtige procedures.

2.7 Diensten en voorzieningen

De reguliere voorzieningen en diensten beschikken over te weinig tijd en deskundigheid om mensen met een verstandelijke beperking goede (para)medische zorg te kunnen bieden. Het is wenselijk dat zij nauw samenwerken met bijvoorbeeld gespecialiseerde artsen voor verstandelijke gehandicapten (AVG-artsen). Mensen met een verstandelijke beperking kunnen behoefte hebben aan bijvoorbeeld dubbele spreekuurtijd.

De voorzieningen in de wijk moeten toegankelijk en bereikbaar zijn. Een aantal mensen met een verstandelijk beperking ondervindt hinder in hun mobiliteit; zij zijn bijvoorbeeld aangewezen op een rolstoel of hebben motorische problemen.

Wat kan de lokale overheid doen?

- De gemeente stelt als eis dat alle voorzieningen in een wijk toegankelijk (fysiek en sociaal) en bereikbaar zijn voor mensen met een verstandelijke beperking.

3 Specifieke wensen

3.1 Wonen

De huisvestingsmarkt zit 'op slot' en stagneert. Mensen met een verstandelijke beperking ondervinden hier veel hinder van. Zij zijn, mede door hun geringe bestedingsmogelijkheden, aangewezen op 'ongunstige' wijken.

Een wijk moet burgers veiligheid en geborgenheid bieden. Mensen met een verstandelijke beperking zijn extra kwetsbaar door hun lagere weerbaarheid en doordat zij gemakkelijk te manipuleren zijn.

Ook de mensen met een verstandelijke beperking die extra zorg en ondersteuning nodig hebben, willen kiezen waar en met wie zij komen te wonen. Sommigen vinden het wonen in een woon-zorgzone prettig; anderen willen niet wonen tussen zorgbehoefteige ouderen omdat hun levensstijl en interesses teveel uiteen liggen; weer anderen kiezen voor wonen in de beschermde woonomgeving van een instelling of woonvormen.

In de toekomst zal ook de vergrijzing mensen met een verstandelijke beperking treffen. Zij willen levensloopbestendige woningen zodat zij niet direct moeten verhuizen als ze meer zorg en ondersteuning nodig hebben. Door de vergrijzing zullen er ook andere vragen ontstaan zoals een behoefte aan combinaties van verzorging en continue begeleiding.

Wat kan de lokale overheid doen?

- Zorgen voor betaalbare woningen in alle wijken; geen 'getto-wijken'.
- Het realiseren van een gevarieerd aanbod van woningen waaruit mensen kunnen kiezen.
- De gemeente draagt er zorg voor dat elke wijk toegankelijk (sociaal en fysiek toegankelijk) wordt gemaakt voor mensen met een verstandelijke beperking.
- Bij het ontwikkelen van nieuwe of het herstructureren van oude wijken, wordt rekening gehouden met de wensen van mensen met een verstandelijke beperking.
- De gemeente maakt aan de hand van wijkscans, jaarplannen per wijk om de veiligheid te waarborgen en te vergroten. Het gaat daarbij om het beperken van criminaliteit en overlast, verkeersveiligheid, het gebruik van de openbare ruimte, en om maatregelen om onveilige locaties op te knappen. Mensen met een verstandelijke beperking, hun ouders en belangenbehartigers worden hierbij nadrukkelijk betrokken.
- Er worden levensloopbestendige woningen gebouwd.
- Bij het ontwikkelen van nieuwe woon-zorgzones worden mensen met een verstandelijke beperking, hun ouders en belangenbehartigers betrokken.

3.1.1 Ondersteuning bij het wonen

Mensen met een verstandelijke beperking kunnen behoefte hebben aan ondersteuning bij het wonen. Voor sommigen is een 24-uur bereikbaarheidsdienst noodzakelijk. Medewerkers die deze diensten verzorgen, moeten bekend zijn met de specifieke vragen/wensen van mensen met een verstandelijke beperking; deskundigheid moet worden gewaarborgd.

De ondersteuning bij het wonen moet flexibel zijn en met verschillende omstandigheden rekening houden. Als mensen ziek zijn en niet naar hun werk of het activiteitencentrum kunnen, moeten zij thuis kunnen blijven om uit te zieken en kunnen rekenen op de ondersteuning die zij nodig hebben en waarvoor zij geïndiceerd zijn. Nu zijn zij in deze situaties veelal aangewezen op hun familie en mantelzorgers.

Wat kan de lokale overheid doen?

- De gemeente neemt de verantwoordelijkheid en de regie om een ondersteuningstructuur vorm te geven. Bij de ondersteuning van mensen met een verstandelijke beperking wordt gebruik gemaakt van de expertise en kennis van verschillende instellingen en woonvormen.
- De ondersteuningsstructuur sluit aan bij de behoefte en wensen van mensen met een verstandelijke beperking.

3.2 Vervoer

Mensen met een verstandelijke beperking behoren tot de doelgroep 'extra kwetsbare verkeersdeelnemers'. Ze zijn minder taakbekwaam doordat zij bijvoorbeeld complexe verkeerssituaties niet overzien en ze beschikken vaak over onvoldoende verkeerskennis. Mede daardoor maken ze een grotere kans om gewond te raken bij een verkeersongeval.

Verkeers- en vervoerssystemen gaan uit van een fictieve 'normmens'. Dit veronderstelt een minimum aan vaardigheden als zien, horen, lezen, spreken, spierkracht en beweeglijkheid. Veel mensen met een verstandelijke beperking voldoen niet aan deze normmens omdat ze naast een verstandelijke beperking ook vaak visuele of auditieve beperkingen hebben. Zij ondervinden daardoor hinder bij het gebruik van de verkeers- en vervoerssystemen.

Door schaalvergroting in de dienstverlenende sector komen winkels, banken en andere diensten verder van de consumenten af te liggen. Door de ruimtelijke spreiding van wonen, werken en recreëren moeten mensen zich kriskras door een steeds groter gebied verplaatsen. Lopen is vaak geen optie meer en het openbaar vervoer biedt niet altijd soelaas. Zeker niet in de landelijke gebieden waar steeds vaker buslijnen worden geschrapt. Mensen met een beperking worden hierdoor gedwongen om zich op een andere wijze te verplaatsen en worden zo afhankelijk van derden.

In Nederland zijn er veel vervoerssystemen voor mensen met een beperking: Awbz-vervoer, CVV, Valys, buurtbussen, leerlingenvervoer, etc. Elk systeem kent een eigen doelgroep, (dienst)regeling en richtlijnen, pasjes en verantwoordelijken. De informatie over al deze systemen is niet op elkaar afgestemd en apart geregeld. Een combinatie van regelingen en systemen is vrijwel onmogelijk. Veel mensen met een verstandelijke beperking zijn aangewezen op begeleiding tijdens het reizen.

Wat kan de lokale overheid doen?

- Handhaving van (verkeers)veiligheid: nadruk op rijsnelheden, bekeuren voor niet stoppen voor zebrapad, parkeren op de stoep, geen uitstallingen op de stoep van reclameborden, containers en dergelijke.
- De gemeente stimuleert en faciliteert training en scholing zodat mensen kunnen werken aan hun lagere taakbekwaamheid en hiaten in hun verkeerskennis.
- Mensvriendelijke inrichting van de openbare ruimte: toegankelijk, verkeersveilig en sociaal veilig.
- Essentiële functies voor dagelijkse behoeften liggen op korte afstand van een woning. Bijvoorbeeld winkels, gezondheidscentrum, school, werk, geldautomaat of postagentschap, kapper, drogist, buurthuis en haltes voor openbaar vervoer. Het liefst op loopafstand en te bereiken via een veilige route.
- Het openbaar vervoer moet toegankelijk worden voor mensen met een verstandelijke beperking. Dat betekent dat niet alleen de bussen moeten worden aangepast aan mensen die minder mobiel zijn, ook de bushaltes. Daarnaast moet de informatie over het openbaar vervoer worden aangepast en moeten de haltes komen in de nabijheid van winkels, welzijnsvoorzieningen, instellingen en dergelijke.

- Voor leerlingenvervoer stelt de gemeente kwaliteitseisen aan de vervoerder. Verder stelt de gemeente een adviesraad in die de gemeente adviseert over o.a. veilige opstapplaatsen, reis- en wachttijden, begeleiding bij groepsvervoer.
- Vervoerssystemen als regiotaxi, leerlingenvervoer en dergelijke zijn op elkaar afgestemd. Mensen kunnen bij één loket terecht voor informatie.
- De reizigerskosten voor speciaal vervoer zijn niet hoger dan voor openbaar vervoer.
- Mensen met een verstandelijke beperking zijn vaak aangewezen op begeleiding tijdens het reizen. Vaak dragen mensen uit hun directe netwerk hier zorg voor. Een vergoeding van de reiskosten die deze mantelzorgers maken is noodzakelijk.
- Gemeenten maken soms verschil tussen mensen die intramuraal of extramuraal wonen in haar Wvg-toekenningen (Wet voorziening gehandicapten). Er wordt daarbij (ten onrechte) vanuit gegaan dat mensen die intramuraal wonen minder behoefte hebben aan sociaal contact buiten de instelling. De Wvg-toekenningen moeten voor alle burgers gelijk zijn.

“Het blijkt onmogelijk om mijn zoon vanaf het dagactiviteitencentrum door te laten reizen naar het logeershuis. Eerst moet hij met de taxi naar huis en vervolgens komt een andere taxi hem ophalen voor het logeershuis. Vaak komt de tweede taxi van hetzelfde bedrijf! De taxi moet vele extra kilometers maken. Alleen omdat het volgens bureaucratische regeltjes moet. Wie bedenkt zo iets?”

3.3 School , werk en dagactiviteiten

In de eigen thuis-omgeving, op de gewone peuterspeelzaal en op een reguliere school in de buurt kunnen de meeste kinderen met een verstandelijke beperking zich prima ontwikkelen. Tussen ‘gewone’ andere kinderen leren zij zich meestal het beste voorbereiden op een eigen plaats in de samenleving. In de afgelopen jaren is het steeds normaler geworden dat deze kinderen naar een reguliere peuterspeelzaal of basisschool gaan.

Mensen met een verstandelijke beperking willen graag deelnemen aan het arbeidsproces. Met wettelijke maatregelen probeert de overheid mensen met een beperking gemakkelijker te laten deelnemen aan het arbeidsproces. Maar werkgevers zijn zeer voorzichtig in hun aannamebeleid en passen risicoselectie toe. Daarnaast zijn er ontwikkelingen, waardoor het voor werkgevers steeds belangrijker wordt om de arbeidsproductiviteit te verhogen. Het wordt voor hen minder aantrekkelijk om mensen met beperkingen in dienst te nemen. En er is de trend waarbij ondernemers zich richten op de ‘zorgmarkt’ en dagactiviteiten aanbieden, zoals bijvoorbeeld de ‘zorgboeren’.

Bij de sociale werkvoorzieningen bestaat zo’n dertig procent van het totaal aantal werknemers uit mensen met een verstandelijke beperking. Van alle werknemers van sociale werkvoorzieningen stromen slechts zeer weinigen door naar reguliere arbeid. De dagactiviteitencentra bieden plaats aan mensen met een verstandelijke beperking, zo’n 88 procent van het totaal aantal bezoekers.

Uit onderzoek blijkt dat mensen over het algemeen tevreden zijn over het aanbod van de sociale werkvoorzieningen en de dagcentra. Wel vindt zo’n tien procent de werkdruk op de sociale werkvoorzieningen te hoog en zou ongeveer eenderde liever andere activiteiten verrichten. De dagactiviteitencentra zijn steeds meer arbeidsmatige activiteiten gaan bieden, in de hoop bezoekers te kunnen laten doorstromen naar de werkvoorzieningen.

Wat kan de lokale overheid doen?

- De gemeente bevordert de mogelijkheden voor kinderen met een verstandelijke beperking om gebruik te maken van de peuterspeelzalen en scholen die zij wensen. Dat kunnen zowel reguliere als speciale peuterspeelzalen en scholen zijn.
- De gemeente bevordert het arbeidsmarktperspectief voor mensen met een verstandelijke beperking en stimuleert werkgevers tot het bieden van werkgelegenheid aan mensen met een verstandelijke beperking.
- De gemeente geeft zelf als werkgeversorganisatie het goede voorbeeld door mensen met een verstandelijke beperking in dienst te nemen én stageplaatsen aan te bieden.
- De gemeente werkt samen met andere gemeenten in de regio en het UWV, aan het bevorderen van de werkgelegenheid voor mensen met een verstandelijke beperking.
- In de gemeentelijke cliëntenraad Wwb (Wet werk en bijstand) hebben ook mensen met een verstandelijke beperking, hun ouders of belangenbehartigers zitting.
- De gemeente houdt in haar verordening Wwb rekening met de geringe kans op betaald werk voor mensen met een verstandelijke beperking en past de arbeids- en reïntegratieverplichting hierop aan.
- De gemeente biedt mensen met een verstandelijke beperking maatwerk en zoekt, in samenwerking met anderen, naar passende sollicitatietrainingen en opleidingen.
- De gemeente draagt zorg voor een ruimer toelatingsbeleid bij sociale werkvoorzieningen voor mensen met een verstandelijke beperking.
- Mensen met een verstandelijke beperking willen dagbesteding die bij hen past en kunnen daarbij kiezen uit verschillende aanbieders.

“Jarenlang werkte ik bij de sociale werkplaats. En toen moest ik weg omdat ik niet genoeg productie draaide.... maar daarom werkte ik toch juist daar! Ik wil graag mijn eigen tempo bepalen en kan niet mee doen met dat gejaag. Waarom begrijpen ze dat niet?”

3.4 Vrije tijd, welzijn en sport

In Nederland speelt vrijetijdsbesteding een steeds grotere rol in ieders leven. Een zinvolle en prettige besteding van deze vrije tijd, levert een bijdrage aan de kwaliteit van ieders bestaan. Het biedt gelegenheid voor het onderhouden van sociale contacten en het opdoen van nieuwe ervaringen.

Mensen met een beperking zijn minder actief in hun vrije tijd o.a. omdat ze problemen hebben met vervoer. Daarnaast zijn veel gebouwen niet toegankelijk en ook speelt de geringe financiële bestedingsmogelijkheid hen parten. Voor mensen met een lichte beperking zijn verschillende verenigingen die zich speciaal op hen richten en aangepaste activiteiten aanbieden. Andere vormen van vrijetijdsbesteding gebeuren zelden met niet-gehandicapte vrienden en bij uitzondering bij verenigingen die zich richten op ‘gewone’ burgers. Van sociale integratie is dan ook nauwelijks sprake. Het vrijetijdsaanbod voor mensen met een ernstige verstandelijke en meervoudige beperking is minimaal.

De behoefte aan vrijetijdsactiviteiten is met name in het weekend groot.

Verder is er de trend dat zorgaanbieders bezuinigen op hun aanbod van vrijetijdsactiviteiten. Behoorde dit vroeger nog tot hun ‘domein’, met de nieuwe bekostigingssystematiek in de gezondheidszorg worden deze taken als eerste afgestoten.

Wat kan de lokale overheid doen?

- De gemeente kan nieuwe initiatieven stimuleren door middel van subsidiëring.
- De gemeente kan het voor vrijetijd- en sportclubs aantrekkelijk maken om zich ook te richten op mensen met een verstandelijke beperking door criteria en voorwaarden op te nemen in haar subsidievoorwaarden. Daarmee wordt ook integratie bevorderd.

“Ik werd lid van een carnavalsvereniging. In het begin was ik best angstig over hoe ze zouden reageren. Maar het ging allemaal zo perfect, toen ben ik van die drempelvrees afgestapt. Nu zijn ze zelfs kwaad als ik er niet bij ben. Heel veel rotte ervaringen heb ik niet. Als ik normaal doe, doen anderen ook normaal.”

- In elke gemeente zijn mensen nodig om de kar te trekken en het goede voorbeeld te geven. Gemeenten kunnen dit op vele manieren stimuleren door bijvoorbeeld mensen in het zonnetje te zetten, goede voorbeelden te belonen met een 'Award' en door zelf het goede voorbeeld te geven.
- Welzijns- en uitgaansgelegenheden moeten toegankelijk (sociaal en fysiek) zijn voor mensen met een verstandelijke beperking. De gemeente kan door middel van subsidievoorwaarden sturing geven.
- De gemeente faciliteert welzijnsinstellingen die zich toeleggen op mensen met een verstandelijke beperking en stimuleert hen ook een welzijnsaanbod te ontwikkelen voor mensen met een ernstige verstandelijke beperking.

4 Specifieke wensen allochtonen

Het percentage allochtonen in de totale bevolkingsopbouw is ruim achttien procent. De Gelderse steden waar dit percentage hoger ligt dan twintig procent zijn Arnhem, Nijmegen, Wageningen, Tiel en Culemborg.

Allochtone ouders van een kind met een verstandelijke beperking, ervaren hun kind allemaal anders. Soms schaamt men zich er voor, en soms wordt zo'n kind extra verwend omdat ze vinden dat het kind toch al zoveel moet missen.

“Een hechte gemeenschap, waarin iedereen alles van elkaar weet en waarin de opvatting heerst dat je ‘zo’n kind’ niet voor niets krijgt, kan genadeloos zijn voor ouders. Schaamte uit zich vooral in het niet praten over de handicap.”

“Als Hikmet 's middags thuiskomt, rennen de andere kinderen op hem af en begroeten hem uitbundig. We houden heel veel van hem, hij is onze knuffel!”

Waar vrijwel alle allochtone ouders het over eens zijn, is dat een kind met een verstandelijke beperking thuis hoort. De ouders zorgen er zo lang mogelijk voor. Daarna neemt vaak een ander familielid de zorg op zich. Zij maken weinig gebruik van de mogelijkheden van aanbieders van zorg en diensten.

Veel allochtone mensen met een verstandelijke beperking, hun ouders en belangenbehartigers, hebben een andere visie op hulpverlening dan in Nederland doorgaans wordt geboden. Men verwacht soms gewoon praktische hulp en ondersteuning. Bijvoorbeeld iemand die voor hen formulieren invult of iemand die komt helpen in de huishouding. Er is wel een trendbreuk zichtbaar bij jongere (tweede of derde generatie) allochtonen die de zorg voor hun gehandicapte broer of zus niet meer vanzelfsprekend op zich willen nemen en meer gebruik maken van de mogelijkheden van zorgaanbieders en hulpverleners.

Wat kan de lokale overheid doen?

- De informatie (ook de website) van de gemeente is geschreven in eenvoudig en duidelijk Nederlands en houdt rekening met burgers met een beperkte taalvaardigheid.
- De gemeente is 'outreaching' naar allochtone mensen met een verstandelijke beperking, hun ouders en belangenbehartigers. Zij biedt de mogelijkheid om op huisbezoek te komen en zoekt hen op.

- De gemeente inventariseert en kent de wensen van allochtone mensen met een verstandelijke beperking.
- Bij het contracteren van aanbieders van zorg en diensten, wordt als voorwaarde gesteld dat rekening wordt gehouden met de wensen en behoeften van mensen met een verstandelijke beperking van allochtone afkomst. Het aanbod moet aansluiten bij de 'zorgvraag'. Aanbieders van zorg en diensten trainen hun medewerkers om te gaan met cultuurverschillen.
- De gemeente betreft ook allochtone mensen met een verstandelijke beperking, hun ouders en belangenbehartigers en hun organisaties, bij haar beleid.

- De gemeente draagt er zorg voor dat allochtone mensen met een verstandelijke beperking in de nabijheid van hun familie kunnen wonen.
- De gemeente stimuleert en faciliteert samenwerking tussen instanties die nauw betrokken zijn bij allochtone burgers: moskeeën, consultatiebureau's, huisartsen, buurtwelzijnswerkers, MEE-organisaties, wijkagenten, maatschappelijk werkers, scholen.
- De gemeente draagt er zorg voor dat NT-2 projecten (Nederlandse taalprojecten) toegankelijk worden gemaakt voor mensen met een verstandelijke beperking.
- De gemeente stimuleert het gebruik van zorgtolken en zorgconsulenten in het informatieloket en door aanbieders van zorg en diensten. Zij zijn bekend met de terminologie die in de zorg en hulpverlening wordt gehanteerd en zijn bekend met specifieke knelpunten en culturele waarden van allochtonen.
- Algemene voorzieningen, scholen, bibliotheken, buurthuizen en vrijetijdsverenigingen zijn sociaal toegankelijk voor allochtone mensen met een verstandelijke beperking, hun ouders en belangenbehartigers. Dit betekent dat er geen financiële drempels zijn, en dat de voorzieningen over voldoende capaciteit beschikken en bereid zijn om, indien nodig en gewenst, ondersteuning te bieden.